

V letech 2004-2005 vznikly v Polsku tři specializované jednotky **Vojenského četnictva** (Żandarmeria Wojskowa), což je polský název pro vojenskou policii (VP). Celkem v nich slouží 1500 profesionálních vojenských policistů. Jako útvar se zásadně liší od standardního, běžně přijímaného obrázku o VP. Vojáci, kteří jsou příslušníky těchto jednotek, procházejí, kromě typického výcviku VP, i výcvikem v poznávání pyrotechniky, protiteroristické taktice a taktice přežití. Kromě toho se účastní následujících kurzů a rozšiřují své dovednosti.

- předlékařská a záchranařská pomoc,
- výsadkový výcvik,
- potápění.

Nově vytvořené jednotky jsou v současné době ve fázi výcviku a budování. Předpokládá se, že tyto jednotky dosáhnou cílového počtu 2000 vojenských policistů.

Co bylo důvodem pro rozhodnutí vytvořit v Polsku takové jednotky? Rozhodujícím důvodem bylo uznání existence nových hrozob. A dále pak i vědomí skutečnosti, že obecně narůstá potřeba jednotek vojenské policie.

Dnešní Polsko, stejně jako většina evropských zemí, se neobává ozbrojené agrese ze strany sousedních států. Avšak existuje zjevné a aktuální nebezpečí teroristické hrozby. Útoky z 11. září na Světové obchodní centrum a Pentagon ve Spojených státech představují dramatickou předzvěst nového, 21. století. Následné teroristické útoky ve Spojeném království, Itálii, Španělsku a ostatních zemích podporují sílící pocit, že v dnešním světě se nikdo nemůže cítit zcela mimo nebezpečí. Řada států proto okamžitě přizpůsobila své obranné strategie a vypracovala koncepční přístup k mezinárodnímu terorismu. Vytvoření specializovaných jednotek s úkolem protiteroristické prevence je pouze jedním opatřením z mnoha, která se právě realizují.

Dalším důležitým důvodem pro vytvoření tzv. **specializovaných jednotek vojenské policie** (SJVP) je rostoucí potřeba vojenských sil policejního typu k nasazení v krizemi sužovaných oblastech po celém světě. Zkušenosti získané v Iráku, Afghánistánu, na Balkáně a na Blízkém východě nesporně ukazují, že se operace prováděné v těchto oblastech dají rozdělit do tří odlišných fází. První fáze zahrnuje masové nasazení všech dostupných sil. To je spojeno i s využitím těžké bojové techniky k překonání jakékoli zaznamenané obrany.

Tato fáze, označovaná jako „vynucování míru“, s sebou nese ozbrojený boj mezi znepřátelenými stranami. Tato fáze připomíná válku. Po jejím ukončení nastupuje fáze stabilizace. Během ní se boje omezují na sporadické incidenty a počet monitorovacích a kontrolních činností je na vzestupu. Tato fáze je charakterizována zahájením spolupráce s místními úřady, policií a prvky ozbrojených sil. Této fázi se říká „budování míru“. Dominuje tu snaha zaměřená na identifikaci a posílení vládních institucí a ostatních struktur odpovědných za bezpečnost a za neutralizaci jakéhokoli nebezpečí, které by mohlo vést k obnovení konfliktu.

Třetí fáze je známá jako „udržování míru“. Obvykle bývá tato fáze nejdelší. Je charakterizována následujícími prvky: Přítomností mnohonárodních sil v oblasti konfliktu, monitorováním

dodržování mírových dohod a zajišťováním humanitární pomoci. Dále probíhá výcvik následujících složek: policie, armády, hraniční stráže. Dalšími úkoly jsou ochrana osob a majetku, udržování práva a pořádku v případě občanských nepokojů atd.

V průběhu první fáze jsou jednotky VP přítomny pouze v malých počtech. Jejich role se omezuje na typické funkce policejní podpory. Ovšem v průběhu druhé a třetí fáze se role VP rychle zvyšuje. Během druhé fáze mohou již jednotky VP vykonávat své úkoly nezávisle, nebo po boku vojenských jednotek. Mohou doplňovat a koordinovat činnost s místní policií nebo s mezinárodními prvky VP.

Naproti tomu představuje fáze tří výkon typicky policejních úkolů. Po převedení pravomoci na místní vládu, vedou problémy typické pro tuto fázi k otevřeně rozsáhlejšímu nasazení sil VP.

V Polsku znamenala **koncepce vytvoření SJVP** zformování mobilních jednotek s nejmodernějším výcvikem a technikou podle standardů NATO. Takové jednotky by se mohly využít nejen v zahraničních misích, ale mohly by podporovat i policii doma v Polsku. A sice v případě, budou-li podmínky vyžadovat rozsáhlejší reakci na krizovou událost, na jejíž zvládnutí nemusí stačit nasazení samotné policie.

Formát aktuálního využití jednotek VP by závisel na skutečném mandátu mise. To by mohlo znamenat nasazení celých prvků, nebo pouze těch modulů, které se budou hodit na konkrétní podmínky. Při tvorbě polských SJVP byly vzaty v úvahu následující předpoklady:

- relativně nízké náklady na vytvoření a vybavení jednotek,
- profesionální status všech příslušníků,
- výcvik, výstroj a výzbroj adekvátní pro předpokládané úkoly (podobně jako u speciálních sil a speciálních policejních jednotek),
- vysoká mobilita a rychlá schopnost nasazení do místa určení,
- nutné policejní pravomoce,
- modulární organizační struktura.

Modulární struktura dává možnost pružně vytvářet menší jednotky, které mohou být „ušity na míru“ konkrétní misi nebo operaci. Základním prvkem modulu je družstvo o šesti příslušnících, nebo četa složená z pěti družstev.

Při přípravě vhodné struktury jednotky lze využít existujících prvků (družstvo, četa, rota, prapor), nebo může jít o směs několika modulárních komponentů.

SJVP jsou vybaveny standardní a speciální policejní technikou, lehkými zbraněmi, kulomety a moderními pohotovostními vozidly upravenými pro předpokládané potřeby, jakož i vozidly pro přepravu základní modulární šestičlenné jednotky. Těmito vozidly jsou: *Land Rover*, obrněná hlídková vozidla *Boar II* (polské provenience) a terénní velitelská vozidla. Některé prvky SJVP jsou vyzbrojeny brokovnicemi s hladkým vývrtem, protitankovými granátomety a odstřelovacími puškami. Předpokládá se nákup elektrických zbraní. Vyzbrojení prvků VP nesmrtícími zbraněmi je důležitý faktor, který tyto jednotky odlišuje od běžných vojenských jednotek.

K aktivaci specializovaných jednotek může dojít v pěti různých scénářích:

1. Samostatné provádění přiděleného úkolu v plné nebo zredukované síle při zachování plného velení a řízení.
2. Výběr zredukovaných jednotek a prvků pro provádění úkolů v mírových a stabilizačních misích pod záštitou OSN, NATO, EU nebo v rámci polského kontingentu. Záleží na specifických mise (rovněž lze využít samostatné formace kontingentu VP).

3. Určení prvků o předem stanovené velikosti pro úkoly, které je třeba provést v rámci národních taktických sil; rovněž jako komponent mnohonárodních jednotek VP v souladu se směrnicemi NATO pro ozbrojené síly a dalšími mezinárodními závazky.
4. Výběr operačních modulů na podporu regionálních jednotek VP, je-li taková podpora nutná.
5. Mobilizace prvků jednotky za účelem podpory policejních sil v podmírkách reakce na krize a za jiných mimořádných okolností. Tehdy operační velení zůstává na policii. V souladu s článkem 18 Zákona o policii má ministerský předseda pravomoc použít vojenskou policii na území Polska, pokud se prokáže, že běžné policejní síly jsou nedostačující ke splnění daného úkolu. Za těchto podmínek má VP pravomoc nejen vůči příslušníkům armády, ale i vůči civilnímu obyvatelstvu.

Výcvik SJVP trvá 18 měsíců. Celý výcvikový cyklus je rozdělen do tří šestiměsíčních období. Výcvik je zaměřen na přípravu vojáků pro intenzivní výkon převážně policejních úkolů:

- hlídková činnost,
- konvoje,
- kontrola vozidel a osob,
- účast v procesu vyšetřování,
- zajištění místa nehody a místa činu,
- profylaktické a preventivní činnosti,
- zajmutí a zadržení pachatelů (včetně ozbrojených zločinců),
- pátrání po obzvláště nebezpečných zločincích,
- VIP ochranka.

Kromě výše uvedené kvalifikace by vojenští policisté měli být připraveni na plnění úkolů plynoucích z teroristických hrozeb:

1. Zamezení pozemních teroristických činů:

- fyzické potírání terorismu,
- pozorování a sběr zpravodajských informací,
- uzavírání oblastí, zabezpečování objízděk atd.,
- zajištění místa činu,
- bezpečnost osob a zařízení.

2. Zamezení vzdušných teroristických činů:

- pozorování a sběr zpravodajských informací,
- zajištění míst leteckých nehod,
- úkoly spojené s šetřením,
- účast v protiteroristických akcích (např. Renegade),
- účast v odklízecích operacích.

3. Za mimořádných okolností, které jsou způsobeny epidemiemi, nebo po biologickém, radiologickém či chemickém teroristickém útoku:

- pozorování a sběr zpravodajských informací,
- účast při zajišťování ohroženého zařízení nebo oblasti,

- účast při přeskupování sil určených k zvládání hrozeb,
- odpovědnosti spojené se soudním procesem.

Vojáci SJVP jsou vycvičeni ke vniknutí do budov a jiných zařízení v rámci operací na záchrannu rukojmích. Mají rovněž výcvik nutný k zadržení hledaných zločinců (včetně uprchlých vězňů), zvládání občanských nepokojů a násilných demonstrací.

Všichni příslušníci SJVP absolvují jazykovou přípravu v anglickém jazyce. Záměrem je seznámit vojáky s jazykem tak, aby v krátké době mohl být modul SJVP začleněn do většího mnohonárodního prvku a fungoval v něm s minimálními překážkami. Na jazykovou přípravu (angličtina) se klade velký důraz a očekává se, že všichni důstojníci budou velmi dobře zvládat jazyk.

Jak jsem uvedl výše, zahrnuje koncepce operačního nasazení SJVP i jejich využití v akcích mimo území Polska v mírových a stabilizačních operacích. Tehdy by měly fungovat jako formace specializované na poskytování policejní podpory velitelů sil na místě. Organizační struktura, výcvik a připravenost SJVP spolu s jejich operačními schopnostmi bude v souladu s alianční doktrínou vojenské policie. S ohledem na alianční síly předpokládá doktrína následující:

- posílení národní VP pravky vojenské policie, které zůstávají ve struktuře svých jednotek,
- odpovědnost velitele sil za použití mnohonárodní jednotky k provádění úkolů pro všechny vojenské jednotky.

V oblasti, kde probíhá mnohonárodní operace pod vedením NATO, jsou činnosti VP založeny na standardech definovaných normou STANAG 2226 (APP 12 – Doktrína /teorie, způsoby a metody činnosti/ vojenské policie NATO). V ostatních případech se postupuje podle schválených směrnic OSN nebo EU.

Stávající potenciál specializovaných jednotek umožňuje následující formy operačního využití v zahraničních misích:

- Jako samostatná jednotka – která provádí úkoly na příkaz velitele aliančních nebo koaličních sil. Jednotka zároveň zahrnuje polský vojenský kontingent. Tak tomu bylo v roce 2006 v Kongu, kdy SJVP vytvořily samostatný kontingent v Kinshase pod velením důstojníka VP. Kontingent byl v podřízenosti francouzského velitele mnohonárodních sil v Kongu.
- Jako samostatná jednotka v rámci polského vojenského kontingentu coby národní komponent VP. Nejlepším příkladem je příspěvek VP (15 % sil) v polském kontingentu mise *Enduring Freedom* v Afganistánu.
- Jako komponent v rámci mnohonárodní jednotky VP, která je přítomna v každé misi. Malý počet vojáků VP je přítomen v mnohonárodních četách a rotách.
- Jako SJVP, která řídí úkoly v oblasti operace pod přímým dohledem velitele sil. Dobrým příkladem je mise EUFOR v Bosně a Hercegovině. V roce 2006 jedna jednotka ze SJVP převzala mandát od jednotky pozemních sil.

V závislosti na výcviku a technice mohou SJVP plnit následující povinnosti:

- veřejné právo a pořádek, preventivní opatření (i s použitím nesmrtících zbraní), která mají přímý dopad na bezpečnost veřejnosti a obecné udržovaní pořádku,

- oblast úkolů na kontrolu operace, která je charakterizována stálou přítomností VP v klíčových oblastech. To zahrnuje monitorování a verifikaci bezpečnostních podmínek, plnění podepsaných dohod, udržování a aktualizace databáze zaměřené na problematiku bezpečnosti, práva a pořádku,
- protiteroristická opatření,
- pátrání po osobách podezřelých ze spáchání válečných zločinů, zločinů proti lidskosti, teroristických činů a dalších osobách, které představují hrozbu pro operaci či vlastní síly,
- sběr (zpravodajských) informací na základě kontaktů s místním obyvatelstvem a justičních a pořádkových institucí; sběr informací o bezpečnostním prostředí, místních podmírkách a úrovni kriminality.

Nábor vojáků do specializovaných jednotek probíhá cestou pečlivého výběru kandidátů z následujících složek:

- teritoriální jednotky VP,
- vojenské jednotky,
- zálohy.

Kritéria pro výběr jsou popsána v samostatném ministerském rozhodnutí. Všichni kandidáti musí měřit minimálně 175 cm, musí být v dobrém zdravotním stavu a musí mít dobrou pověst v místě bydliště. Všichni kandidáti procházejí kvalifikačními testy v následujících oblastech: anglický jazyk, obecná způsobilost, psychologický profil. Do specializovaných jednotek se hlásí mnoho kandidátů, běžně desítky na jednu pozici. Náročná kritéria kladou na kandidáty vysoké minimální požadavky.

Jedna z již vytvořených specializovaných jednotek (Hlivice v jižním Polsku) tvoří základ mnohonárodního praporu VP – jediné jednotky NATO takového typu. Polsko ve své roli „vedoucí země“ vytvořilo společně s Českou republikou, Slovenskem a Chorvatskem jednotku, která odpovídá všem standardům NATO.

Jsem autorem polské koncepce specializovaných jednotek vojenské policie a tvůrcem samotných jednotek. V rámci své dřívější funkce velitele vojenské policie jsem strávil bezpočet hodin jednáními s veliteli různých vojenských formací z různých zemí. Pozoroval jsem činnost vojenských kontingentů ve většině misí po celém světě. Jsem přesvědčen, že v následujících letech vzroste potřeba nasazení jednotek jako jsou SJVP v Polsku.

Jak nám ukázala zkušenosť z různých konfliktů, je lepší, pokud to okolnosti dovolí, přesvědčovat, stabilizovat a posilovat než zdolávat silou. Využití nesmrtících zbraní a způsoby chování typické pro vojenskou policii jsou cestou budoucnosti.

Prolévání krve vždy vede k odvetným opatřením a zabíjení vede zase jenom k zabíjení. Proto je lepší zadržet, uvěznit, kontrolovat, vyjednávat a zprostředkovávat než střílet. To však za předpokladu, že okolnosti takový přístup umožňují. Specializované jednotky vojenské policie se pro tento úkol ideálně hodí.

*Připravil kpt. Mgr. Jan Čermák,
mluvčí VP AČR.*

Doplňující informace:

<http://www.zw.wp.mil.pl/index.php?go=os>
http://www.mon.gov.pl/en/strona/134/LG_94